

KOMUNIKACIJSKI ODZIV
V PRIMERU SPLETNIH
NAPADOV NA NOVINARJE

IZPOSTAVLJENI

POSAMEZNIKI:

DRUŽBENA

OMREŽJA IN

NJIHOVE PASTI

Družbena omrežja so učinkovita platforma, ki lahko okrepi posameznikovo prepoznavnost v družbenem prostoru. **Neizbežno pa ga izpostavijo tudi širši presoji in neposrednim povratnim informacijam, vključno z napačnimi in neresničnimi informacijami ter negativnimi, ostrimi komentarji, ki bolijo.**

Za sovražni govor, diskreditacije, napade in druge obračune ni opravičila. Tudi v virtualnem svetu ne. Tudi online smo drug drugemu za zgled in **vsak spletni eksces znižuje standarde komuniciranja v družbenem prostoru in ruši zaupanje med nami.** Družbena omrežja so javni virtualni prostor, v katerem smo hkrati opazovalci in opazovani. Enako kot po ulici ne kričimo na mimoidoče, s katerimi se ne strinjamo ali so nas morda s čim razjezili, tudi na spletu besedno ne razgrajamo in ne napadamo ljudi.

Še toliko bolj **temeljni civilizacijski in etični standardi** tudi na družbenih omrežjih veljajo za izpostavljene posameznike, med njimi tudi za odločevalce, novinarje in druge nosilce pomembnih funkcij in vlog. Zadnjih njihovi nosilci ne morejo priložnostno odložiti in se prepustiti sproščenemu večernemu besednemu obračunu z drugače mislečimi na spletu, češ to je moj zasebni profil, moj prosti čas, moje polje svobode. **Za izpostavljene posameznike so v to svobodo vgrajeni višji standardi in višja družbena pričakovanja.**

Novinar bo za občinstvo vedno »tisti novinar z radia, televizije, časopisa«, tudi če ga srečamo v vlogi kupca, dopustnika ali uporabnika družbenih omrežij. Vloga, po kateri je izpostavljeni posameznik javno prepoznan, bo vedno preglasila vse druge vloge. Zato so za izpostavljene posameznike pričakovani standardi višji oz. jih je treba še dosledneje upoštevati. Večja javna izpostavljenost namreč prinaša s seboj tudi večjo odgovornost.

Od izpostavljenega posameznika se dosledno pričakuje, da tudi zunaj službenega ali drugega profesionalnega/strokovnega okolja:

- >> deluje povezovalno in komunicira spoštljivo,
- >> spoštuje in varuje svoje dostojanstvo in dostojanstvo drugih uporabnikov,
- >> varuje svoje dobro ime in ugled delodajalca,
- >> spodbuja spoštljivo in zgledno komunikacijo.

Našteto velja tudi za aktivnosti na družbenih omrežjih, tudi na zasebnih profilih in v prostem času izpostavljenega posameznika.

NAPADI NA NOVINARJE NA DRUŽBENIH OMREŽJIH IN SPLETNIH STRANEH

Novinarji se pogosto srečujete s spletnimi grožnjami, napadi in nadlegovanjem. Ta sovražna dejanja so običajno premišljena in dobro načrtovana ter imajo za cilj ponižati, diskreditirati in omajati zaupanje v vaše delo, povzročiti zaskrbljenost in strah ter utišati vaša sporočila.

- >> Poskrbite za svojo varnost in varnost podatkov. Zaščitite zasebne račune v družbenih medijih in tako ljudem, ki jih ne poznate, preprečite dostop do svojih osebnih podatkov in objav.
- >> Zaščitite svoje bližnje, še zlasti otroke, in njihovih fotografij ne objavljajte na družbenih omrežjih, še zlasti ne javno.
- >> Spremljajte svoje račune v družbenih medijih in bodite pozorni. Če se spletno nadlegovanje stopnjuje in povečuje, o tem obvestite svoje bližnje, sodelavce in nadrejene.

KAKO POSKRBE TI ZASE V TRENUTKIH NAPADA?

- >> Takoj obvestite bližnje, sodelavce in nadrejene, da vam bodo lahko priskočili na pomoč.
- >> Obvestite vodstvo, da ste tarča napada. Vodstvo mora vedeti, da ste deležni napada in groženj.
- >> Dokumentirajte in z zaslonskimi posnetki shranite vsako spletno grožnjo.
- >> Blokirajte vsakogar, ki vam pošilja sovražna sporočila.
- >> Ko dobite sporočila, ki vas vznemirjajo, prosite zaupanja vredno osebo, da jih shrani in nato izbriše grožnje.
- >> Nasprotniki se lahko obrnejo tudi na vaše prijatelje ali družinske člane in jih nadlegujejo ali pa jim pošiljajo podatke, s katerimi poskušajo škodovati vašemu ugledu. Opozorite bližnje na to možnost in jih prosite, naj vas takoj obvestijo, če bodo nanje pritiskali oz. bodo prejeli vznemirljive vsebine.
- >> Bodite pozorni na komentarje, ki spodbujajo k temu, da spletna grožnja preraste v možnost fizičnega nasilja. Če se pojavijo komentarji, ki objavljajo vaš naslov na spletu ali pozivajo druge, naj vas napadejo ali nadlegujejo, ne odlašajte s prijavo.
- >> Poskrbite za svoje duševno počutje. Po potrebi se začasno umaknite od situacije in družbenih omrežij.

- > > Pomembno je, da se zaradi situacije ne osamite v realnem svetu. Občutek, da vsi vedo, kaj se vam dogaja, in vas zato obsojajo, je pogost, vendar ne izraža dejanskega stanja. Ljudje, ki ne spadajo v vaš osebni krog, se z vašo situacijo najverjetneje sploh ne obremenjujejo. Tudi odmevne situacije, ki preplavijo družbeni prostor, hitro izginejo iz kolektivnega spomina. Spomin na dogodek in z njim povezana bolečina dolgoročno ostajata predvsem prizadetemu posamezniku.
- > > Tarča sovraštva in spletnih napadov lahko postane kdorkoli. Poskušajte se čim manj obremenjevati, ne krivite sebe in ne dovolite, da bi vam to prišlo do živega ter vplivalo na vaše delo in občutek lastne vrednosti.

KDAJ SE JE TREBA ODZVATI NA NAPAD?

Če je spletni napad usmerjen na dobro ime, dostojanstvo, kredibilnost izpostavljenega novinarja (in navadno je prav to cilj) in bi takšno dejanje lahko prizadelo ugled in povzročilo škodo posamezniku, **se je na napad treba odzvati. Še zlasti pa je nujna doslednost, če gre za organizirane, stopnjujoče se, politično ali kapitalsko motivirane pritiske in napade.**

Pomembno je, da je odziv profesionalen, miren, stvaren, sorazmeren in racionalen ter da so predstavljena dejstva.

To je za prizadetega posameznika težko, saj bi v afektu želel odgovoriti na napad ali provokacijo z enako mero. Čustveni, jezni odzivi, odzivi, ki poskušajo obračunati z napadalcem, ga diskreditirajo, prizadeti nazaj, situacijo le še poslabšajo. Izpostavljeni strokovnjaki, odločevalci in novinarji postavljajo standarde delovanja in komuniciranja, po katerih se naravnava celotna družba.

Zato je, preden se posameznik odzove, nadvse **dragocen posvet s strokovnjakom, ali drugo zaupanja vredno osebo, ki ni obremenjena z odnosi in situacijo ter bo lahko ustrezno zavarovala prizadetega in čustveno vpletenega posameznika**, da si z nepremišljenim zapisom ne povzroči še dodatne škode.

V primeru novinarja ali drugega izpostavljenega strokovnjaka, ki je v svojem poklicnem delovanju vezan na delodajalca, je zato precej bolje, da se odzove **delodajalec** in da se po potrebi odzovejo **stanovske organizacije**. V primeru napadov na novinarje naj se tako odzovejo njihove medijske hiše in v primeru ponavljajočih se napadov tudi Društvo novinarjev Slovenije. Po potrebi se lahko odzovejo tudi mednarodne organizacije, če problematika predstavlja grožnjo svobodi govora ter svobodnemu in profesionalnemu novinarstvu. **V vsakem primeru je pomembno, da so vsi odzivi profesionalni, stvarni, pošteni, sorazmerni, prepričljivi in da iz predstavljenih stališč govorijo dejstva, ne čustva.**

VLOGA MEDIJSKE HIŠE IN VODSTVA

- > > Poskrbite, da vam bodo novinarji lahko zaupali, ko bodo deležni spletnih napadov in groženj.
- > > Poskrbite, da se bo vaša medijska hiša zavedala resnosti problematike in da se bo aktivno zoperstavljala grožnjam, usmerjenim v novinarsko delo ter zoper vaše sodelavce in vašo medijsko hišo.
- > > Skupaj s sodelavci in zunanjimi strokovnjaki določite smernice za odzivanje v primeru napadov na novinarje in jih dosledno spoštujte. Na začetku boste morda potrebovali nekaj strokovne pomoči.
- > > Bodite pozorni na varnost sodelavcev in v primeru izražene grožnje podajte prijavo.
- > > Posamezniki, ki so deležni napadov, lahko začnejo dvomiti o sebi in se obtoževati. Povejte svojim sodelavcem, da niso storili nič narobe, da cenite njih in njihovo delo in da napadi tega ne bodo spremenili.
- > > Honorarne in pogodbene sodelavce bo morda skrbelo, da bodo napadi nanje zmanjšali njihovo možnost sodelovanja z vami. Povejte, da se to ne bo zgodilo, in jim stojte ob strani.

KJE SE ODZVATI?

Pomembno je, da je odziv **profesionalen, hiter in viden**. Tako je potrebna vsakokratna presoja, ali bo ta cilj lahko dosežen na mestu napada na izpostavljenega posameznika. Razmisliti moramo tudi, koliko smisla ima dokazovati dejstva v nenaklonjenem okolju, v katerem se je zgodil napad. Navadno se izkaže, da je boljše in bistveno večje učinke mogoče doseči znotraj medija delovanja izpostavljenega posameznika. Mediji, katerih sodelavci so bili napadeni, navadno ne potrebujejo drugih medijev in platform, da bi bil njihov odziv slišan.

Ustrezen odziv medijske hiše z objavo znotraj lastnega medija in na pripadajoči spletni strani je najboljša pot. Za novinarja, ki je bil tarča spletnega ali medijskega napada, v tem primeru ni potrebno osebno odzivanje, dokazovanje in razpravljanje na družbenih omrežjih, kar se zaradi čustvene vpletenosti tudi sicer redko izkaže za učinkovito.

Seveda pa lahko novinar na svojem osebni profilu deli odziv svojega delodajalca in morebitne odzive drugih organizacij. Če odziv delodajalca izostane, to napadalci in javnost razumejo kot strinjanje – **tiho priznanje, da je bil napad na njihovega sodelavca upravičen**, še več, sčasoma se prebudi družbena percepcija, da so napadi **upravičeni, pričakovani in družbeno sprejemljivi. Pa niso.**

Tovrstni napadi posamezniku jemljejo dostojanstvo, čast, dobro ime, (samo)zaupanje, čas, veselje do dela in prihodnost, kar je tudi njihov namen. **Vsak delodajalec mora zagotoviti okolje spoštovanja, zaupanja in varnosti za svoje sodelavce in jih ustrezno zaščititi v primerih, ko so zaradi poklicnega, profesionalnega delovanja deležni groženj in pritiskov.**

KAKO HITRO SE JE TREBA ODZVATI?

Odzvati se je treba čim prej, še isti dan, najpozneje **v dnevu ali dveh**, sicer je prepozno.

KAJ NAJ STORI NOVINAR, KI GA DELODAJALEC NE ŽELI ZAŠČITITI?

Novinar, ki meni, da je za zaščito njegovega dostojanstva odziv nujen, njegova medijska hiša pa ga ne želi zaščititi in se ne želi odzvati, naj sam, na svojem zasebnem profilu, na kratko, stvarno in mirno pojasni dejstva in zavrne neresnične navedbe, ne da bi bil pri tem čustven ali žaljiv. Dobro je, da se pred objavo posvetuje z nevtralno osebo, ki bo zmogla neodvisno in neprizadeto pogledati na situacijo in na odziv nanjo.

V primeru napada zaradi dela, ki ga opravlja posameznik, ustrezen odziv prinaša dejstva ter se stvarno in mirno odziva na neustrezne navedbe. V primeru osebnih diskreditacij pa ustrezen odziv predvsem dosledno in vsakič znova opozori na njihovo nedopustnost.

To je potrebno, saj kot družba še nismo dozoreli v spoznanju, da so diskreditacije in žalitve nesprejemljive, še zlasti, če jih izrekajo odgovorni, zreli, izpostavljeni posamezniki, ki morajo biti v svojem delovanju in komunikaciji za zgled.

Novinar, ki je ob napadu ostal brez pomoči, naj razmisli o lastnem položaju, varnosti in prihodnosti ob delodajalcu, ki sodelavcem ne stoji ob strani, ko so ti deležni neresničnih in žaljivih obtožb in napadov.

Publikacija je del projekta *Zaščita nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev v Sloveniji*, pri katerem sodelujejo Mirovni inštitut, Društvo novinarjev Slovenije in Pod črto, sofinancira pa ga NEF-Mreža evropskih fundacij v sklopu *inicijative Civitates*. S projektom naslavljamo grožnje in izzive za uresničevanje nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev v Sloveniji ter razvijamo orodja in mehanizme za krepitev naših zmožnosti za učinkovite odzive na grožnje ter za pridobivanje javne podpore.
